

УЗАГАЛЬНЕНІ ПЛАНИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ І СТАНДАРТИ ФІЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Середня загальноосвітня школа повинна забезпечити учнів певною системою знань, які потрібні для подальшої самоосвіти, сформувати вміння відбирати, сприймати, використовувати одержані знання, розвивати їх пізнавальні інтереси, виховувати творчу особистість, яка здібна самостійно мислити, оцінювати нові факти, явища, ідеї, з якими вона зустрінеться в суспільному житті і трудовій діяльності.

Цілі освіти і розвитку учнів тісно взаємопов'язані. Тому говорити про ефективність навчального процесу можна тільки в тому випадку, коли пов'язані з цими цілями задачі будуть розв'язуватися в системі, а цілі і результати навчального процесу підлягають конкретному опису і визначенню.

Цьому будуть сприяти стандарти фізичної освіти, що розробляються і мають на меті опис головних властивостей результатів навчання. Під результатами навчання розуміються не тільки знання, що засвоюються учнями, а й практичні, інтелектуальні вміння та навички, в яких у прихованому вигляді містяться раціональні способи діяльності.

Опис систем знань, умінь та навичок, мотивів, потреб, які обумовлюють відношення до світу, систему фундаментальних цінностей людини створює образ особистості, яка потрібна суспільству на даному етапі його розвитку.

Стандарти фізичної освіти визначають і способи встановлення ступеня наближення результатів навчання певного учня до зразків або еталонів, що встановлюються. Мова йде про наближення результатів навчання до еталонів стандарту з таких причин: 1) системи знань, умінь та навичок, фундаментальних цінностей особистості повинні бути не мінімальними, а такими, які визначаються потребами суспільства; 2) стандарт не визначає обов'язковий рівень освіченості та розвитку кожного учня, а вказує на обов'язковість врахування його під час планування і проведення систем навчальних занять. Справа в тому, що як би ми не намагалися створити однорідний колектив учнів класу, всеж в ньому окремі учні будуть відрізнятися один від одного їх здібностями і можливостями в опануванні навчального

матеріалу та відповідних способів діяльності. Якщо говорити про звичайні колективи учнів класів, то спектр цих можливостей буде надто широкий. В таких колективах будуть різні учні, зокрема і такі, що здібні одержати і засвоїти знання, які виходять за межі стандартів. Саме це враховує рівнева диференціація в навчанні. Пошук стандартів, рівень опанування яких є обов'язковим для всіх учнів, веде тільки до зниження якості вивчення навчального предмета та самого навчального процесу.

Знайти шлях комплексного розв'язування задач навчання, виховання, розвитку школярів можливо при такій організації навчального процесу, яка враховує тенденції розвитку методики фізики.

Вивчення тенденцій розвитку шкільних курсів фізики в колишніх соціалістичних країнах і узагальнення практичного досвіду викладання фізики в цих країнах, вказували на актуальність аналізу змісту навчального предмета з огляду на структуру фізичного знання, прийняття за предмет вивчення окремих його структурних елементів та їх систем. Причому пропонувалося з структурними елементами зв'язувати одиниці змісту шкільного курсу фізики. До аналогічного висновку приходять Л.Я.Зоріна, вивчаючи проблему системності знань учнів старших класів. Зокрема в цьому дослідженні вказується на важливість створення у школярів цілісного уявлення не тільки про наукову теорію та її структуру, а й про кожний її елемент зокрема.

В проектах стандартів фізичної освіти для американських та російських шкіл спільним є визначення обов'язкових компонентів шкільного курсу фізики, які відображають структуру наукового знання і процесу наукового пізнання.

За останні роки в шкільних програмах з різних навчальних предметів, зокрема з фізики, наводяться загальні плани розкриття змісту окремих із вказаних вище компонентів.

В концепції фізичної освіти також потрібно розкрити вимоги до засвоєння учнями відповідних знань і тим самим відповісти на запитання: Що означає знання фізичної величини? фізичного явища? закону? і т.п. А це допоможе вчителю конкретизувати цілі вивчення конкретних питань шкільного курсу фізики.

Отже, в стандарт фізичної освіти повинні входити не тільки перелік компонентів змісту шкільного курсу фізики, а й вимоги до результатів їх засвоєння, найбільш загальні уміння та навички.

До тенденцій розвитку методики фізики відносяться уявлення про цикли навчального процесу. В.Г.Розумовський відокремлює цикли навчального процесу на рівні вивчення фізичних теорій, що визначається послідовністю теоретичних узагальнень. В.І.Каленик, у створеній ним інтегративній моделі процесу навчання, цей процес подає у вигляді систем циклів. В кожному циклі відбувається пізнання і засвоєння певного компонента змісту шкільного курсу фізики. Для цієї моделі характерна наявність загальної (базової) структури циклу. В.Ф.Шаталов також пропонує систему етапів у засвоєнні навчального матеріалу, який утворює *"великий блок"*. Такі приклади можна продовжити.

Це вказує на доцільність пошуку узагальнених планів діяльності суб'єктів навчального процесу, що визначають стратегію вивчення окремих груп компонентів змісту шкільного курсу фізики, які відповідають структурним елементам наукового знання.

Такі плани діяльності дозволять комплексно розв'язувати задачі, які пов'язані з навчанням, вихованням, розвитком учнів і відповідають вимогам стандартів фізичної освіти. Вони визначають діяльність суб'єктів навчального процесу не на окремому уроці, а в системі уроків де вивчається певний компонент, що допоможе вчителю подолати багато труднощів, які виникають під час організації процесу навчання.

Так, наприклад, зникає проблема виконання запланованого на даному уроці не залежно від результатів діяльності. Узагальнені плани діяльності застосовуються для цілих груп компонентів. Це означає, що системи дій, які входять в цю діяльність і відповідають вимогам стандарту, повторюються неодноразово, тобто відбувається формування у школярів систем знань, умінь, навичок, фундаментальних людських цінностей.

Назва *"узагальнені"* означає, що конкретизація таких планів передбачає творчий підхід учителя до планування навчального процесу і не є шаблоном.

Узагальнені плани діяльності по вивченню окремих компонентів курсу фізики та їх систем передбачають і використання загальних планів роботи з різними джерелами знань.